

KOCS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETŐ
2. KOCS TELEPÜLÉSTÖRTÉNETE
3. ÖRÖKSÉGVÉDELEM
4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK
 - 4.1. FALUSI (FÉSŰS BEÉPÍTÉS) KARAKTER
 - 4.2. KERTVÁROSI KARAKTER
 - 4.3. TELEPÜLÉSKÖZPONTI KARAKTER
 - 4.4. GAZDASÁGI KARAKTER
 - 4.5. MEZŐGAZDASÁGI KARAKTER
 - 4.6. TÁJKÉPVÉDELMI KARAKTER
5. REKLÁMOK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK
6. JÓ PÉLDÁK, AJÁNLÁSOK
7. ZÁRSZÓ

Tisztelt kocsi lakosok, építetők!

Kocs község hosszú múltra tekint vissza, hiszen már az ókortól lakott terület volt. Kulturális örökségünk, a kocsi kocsi a 15. századtól tette ismertté településünk nevét. Mégis építészeti örökségünk csak a 18. század közepétől datálható, és csupán néhány épület - Kúria, Szentháromság Plébániatemplom és plébánia, Református Templom, Tájház - őrzi a múltat. Jelenlegi településképzünk már elsősorban a 20. század építészeti stílusjegyeit viseli, és annak ellenére, hogy épületeink különbözőkorszakokban jöttek létre, egy egységes településképz alakult ki, ami elsősorban a lakosság megélhetését biztosító mezőgazdasági tevékenység súlyát tükrözi. Ez is örökségünk része, melynek megőrzése fontos a jövő számára, hiszen minden fejlődés a múltban gyökerezik. De nem feledkezhetünk meg természeti örökségünkről sem, mely a településképzet legalább oly mértékben meghatározza, mint épületeink. Gondoljunk csak parkjainkra, horgásztavainkra, és nem utolsósorban a zártkert és a szántóföldek ölelésében megbújó, különleges növénytársulással bíró Hosszú-völgyre. Településképzünk megőrzése érdekében fogadta el Kocs község képviselő-testülete jelen kézikönyvet, mely iránymutatást ad az építkezőknek, felújítóknak a követendő főbb szempontokról. A cél a kialakult településképz megőrzése, és semmiképpen nem a fejlődés akadályozása. A konszenzus közös érdekünk, hogy egy fejlődő, de egységes képzet mutató, élhető település legyen Kocs.

Simon László
polgármester

*„Múltból, jelenből és jövőből van összegyúrva az emberiség. Akik ma élnek, csupán egy nagy folyamatnak részesei... amit ma építesz, alkotsz magadnak, abban apáid és nagyapáid vére-
verejtéke is benne van. Minden, ami a múltat idézi, otthonosabbá teszi a jelent is.”*

Rónaszegi Miklós

1. BEVEZETŐ

Jelen településképi arculati kézikönyv elkészítését a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény tette szükségessé. A törvény elsődleges célja a hazai városok és községek építési beruházásainak támogatása a sajátos településképi megóvása, valamint építészeti és történelmi értékeik megőrzése mellett. Kocs településképi arculati kézikönyve átfogó képet kíván adni Kocs múltjáról, jelenéről, jövőjéről és a lehetőségekről – építészeti szempontból. Elkészítésében közreműködött Simon László polgármester, Bán Gergely főépítész, Kocs község képviselő testületének tagjai és Kocs község lakosai.

/A kocsi születésű Bátky Zsigmond néprajzkutató szerint, ez egy török eredetű név, melyet egy magyar ember viselt/.

A középkorban Kocs jelentős település lehetett. Utálnak erre különböző iratok, melyek adóról, vámról, malomjogról, engedetlenségről szólnak. Ahogy a falut birtokló földesurak követték egymást – Héderváryak, Batthyány család, Bakith Pál – úgy a falu neve is más-más formában tűnt fel. Így olvashatunk Kócs, Kooch elnevezésekről is.

Fejlődés szempontjából döntő jelentőségű volt a településen keresztül haladó Mészárosok útja, mely az Alföldet Nyugat-Európával összekötő szárazföldi kereskedelmi út volt. Mátyás király fekete serege is ezen az úton vonult a Bécs elleni ostromra.

A postakocsi járat is itt haladt át. Itt pihent meg és cserélt lovakat.

A falu virágzó életének 1594-ben Sinan pasa Győr vára elleni támadása vetett véget. A török feldúlta, felégette az útjába eső falvakat. Kocs is erre a sorsra jutott. –Ebből a

korból származhat a „sírák” vagy „sírók”- hídja mondánk, ami a törökök könyörtelenségéről mesél. Mivel több alkalommal is felégették a törökök a falut, ezért jöttük hírére a település határában húzódó nagy kiterjedésű nádasba rejtőzködtek a férfiak. A törökök ezt megtudva felgyújtották a nádaszt. A nádaszt körülállva, a menekülőket lekaszabolták. Az ellenség elvonulása után a túlélők a nádaszt átszelő patak hídján siratták el szeretteiket. – Sinan pasa átvonulása után, majd húsz évig lakatlanná vált e vidék; ezért úgy is emlegették a „győri puszta”.

1612. április 12-én Pápán Enyingi Török István, az akkori földesúr levelet bocsátott ki. 6 évi adó- és szolgálatmentességet ígért azoknak, akik Kocson letelepednek. A nyílt levél hatására visszatértek az elmenekültek, és telepések érkeztek a Kiskunságból. Innen ered az „ő”-zés és a nyílt „e” használata, amit sajnos már egyre ritkábban hallunk. A lakosság a református felekezethez tartozott.

Kb. 1643-tól 1727-ig a Zichyek birtokolták a falut.

A török megszállás után a Habsburg uralom vált egyre nyomasztóbbá. Az elégedetlen nép Rákóczi Ferenc zászlaja alá rendeződött kuruc hadsereggé. Ezekben az években Komárom vármegye két részre szakadt. Egyaránt volt kuruc és labanc alispánja. Az összeírások alapján Kocs a kuruc oldalon állt. A nép ajkán maradt meg egy 1705-ös csata emléke, melyet Vak Bottyán csapatai nyertek meg a falu határában.

A szabadságharc leverése után a falu egyre gyarapodik. 1727-től egész a II. világháború végéig az Eszterházy család a birtokos.

1747-ben hatalmas tűzvész pusztított. A földesúr fával, téglával segítette a jobbágyokat, bár ők adómentességet kértek.

A gazdasági fellendülés mellett, kulturális felemelkedés is nyomon követhető. 1790-ben Halász József kocsi református lelkész és püspök latin iskolát alapított. Még 1867-ből is találunk feljegyzést a magas színvonalú oktatásról. – Egy Süle nevű jobbágyról azt mesélték, hogy latinul adta elő panaszát a gróf társaságában tartózkodó angol urak előtt. –

Az évek multával egyre nagyobb pénzbevételre törekedett az uradalom. A terhek növekedésével egyre több család süllyedt a házatlan zsellér sorsára. A lakosság és az uraság között szaporodott az összeütközés. Az 1848-as forradalom idején elrendelt jobbágyfelszabadítás megpezsdítette a falu életét. Kocs népe kiállt a szabadságharc mellett. 120 szekérből álló osztrák katonai szállítmányt fogtak el a kíséretével együtt.

1849-ben László József református lelkész a szószékről kihirdette a „Függetlenségi Nyilatkozatot”, amiért a császáriak megbotozták.

A falu sorsát hosszú időre meghatározta, hogy az 1861-ben elkezdett Pápa-Kisbér vasútvonal építésének a Tata felé tervezett folytatását Kocs irányába, a község előljárósága elvetette. Ezzel az elhatározással évtizedekre elszigetelték a falut a külvilágtól. /Az első buszjárat Tatára 1950-ben indult./

Az I. világháború súlyosan érintette a települést, a mezőgazdaságból élő lakosságot megviselte a fiatal férfiak távolléte, akiket az orosz, majd olasz frontra vittek. A nehézséget fokozta 1918-ban, az országon végigsöprő spanyolnátha.

A két világháború között lassú fejlődés indult. Megkezdték az áramszolgáltatás kiépítését, artézi kutat fúrtak, lassan beindult az egészségügyi ellátás is. A falu jómódúnak számított, mégis az összkép elszomorító, szegényes volt. A lakosság 93%-a földművelésből élt.

Az 1939-45-ig tartó II. világháború kíméletlenül elbánt a faluval. Nemcsak férfiakat, hanem a lovakat is „bevonultatták”. 1944-től felváltva szállta meg a települést hol a német, hol az orosz hadsereg. Bombatámadások is érték a falut.

Az 1945-ös földosztás majd 200 családot juttatott 25 hold feletti földhöz. A lakosság 83%-a élt mezőgazdaságból. Az 1949-es kuláklista és a kötelező beszolgáltatás tönkretette a családokat.

1950-51-ben a gazdák jó része a környező városok gyáraiba, üzemeibe ment dolgozni, leadva földjeiket, melyhez addig annyira ragaszkodtak.

Az első MGTSZ 1949-ben alakult, amit másik kettő követett. 1963-ban egyesültek Aranykalász név alatt. Jó működésének alapja a kiváló aranykorona értékű föld volt. Az MGTSZ 1993. április 1-től Aranykocsi Zrt. formában működik tovább.

A településen aktív társadalmi élet folyik. 12 civil szervezet és további 10 klub működik, amely összefogja az azonos érdeklődésű lakosokat.

A Kocsi Sportegyesülete története 1946-ig nyúlik vissza. Azóta folyamatosan van több korosztályban labdarúgó csapata a községnek. Jelenleg 60 fő aktív taggal rendelkeznek.

1974-ben alakul meg a Horgászegyesület elődje. Ma az 55 fős tagsággal rendelkező egyesület gondozza a kétrekeszes, 2,5 ha vízfelületű víztározót, mely rendszeresen ad helyet

horgászversenyeknek. Az egyesület tagjai idegenben is szép eredményeket érnek el a különböző versenyeken.

Az Öreg utcán (ma Kossuth Lajos utca) található a paraszti élet építészetét és tárgyi emlékeit hűen bemutató tájház. A nádfedeles, 1786-ban épült házikó a kilencvenes évek elejéig lakott volt.

A kocsi története

A kocsi mesteremberek (kovácsok, bognárok) által a XV.-XVI. században kifejlesztett könnyű és gyorsjárású, kimondottan személyszállításra készített utazó szekér méltán lett

népszerű határainkon belül és határainkon túl. Sikerét és gyors elterjedését kényelmessége, előnyös kialakítása és a sebes közlekedésre való alkalmassága magyarázta. Ebben a korban már közlekedett Buda és Bécs között, így Mátyás király is előszeretettel használta utazásai során. Sigmund von Herberstein 1518-ban részletesen leírta a kocsi szekeret, fogatolásának módját. Majd ennek a századnak a végén Jeremias Schemel által készített festmény alapján megállapítható, hogy külsejében az ősi magyar szekér formavilágát idézi. Maga a szó, hogy kocsi, egyértelműsíthetően Kocs település nevéből ered. Több európai nyelvben visszavezethető az általuk használatos szóra, ugyanazon jelentéssel.

Tehát az itt kifejlesztett utazó szekér (kocsi) újításainak köszönhetően gyors elterjedését, európai diadalútját.

Források:

<http://www.mocsaiplebana.hu/templom.html>

<http://www.kemertektar.hu/hu/ertekek>

http://www.minalunk.hu/oroszlany/index.php?n=5&tartalom_id=17431&area=53

www.tata.hu/system/files/sszesített%20értékleltár.doc

https://hu.wikipedia.org/wiki/Kocs#A_kocsi_horg.C3.A1sz_t.C3.B3

<http://www.muemlekem.hu/muemlek?id=6302>

<http://www.kocsimuzeum.hu/kocsi-tortenete/>

MŰEMLÉKI ÉS RÉGÉSZETI TERÜLETEK BELTERÜLETEN

MŰEMLÉKI VÉDELEM

HELYI VÉDELEM

RÉGÉSZETI LELŐHELY

HELYI UTCAKÉPI VÉDELEM

MŰEMLEKI ÉS RÉGÉSZETI TERÜLETEK KÜLTERÜLETEN

MŰEMLEKI VÉDELEM

HELYI VÉDELEM

RÉGÉSZETI LELŐHELY

HELYI UTCAKÉPI VÉDELEM

3. ÖRÖKSÉGVÉDELEM

Műemlékek

Római katolikus templom és plébánia épülete

A római katolikus templom az 1325-ből származó irat szerint a falu legmagasabb pontján épült Szent Mihály tiszteletére. 1748-ban Fellner Jakab barokk stílusban renoválta a meglévő templomot. Tornya 1759-ben szintén Fellner tervei alapján épült. Orgonája 1892-ben készült el. A templom külső felújítása 2016-ban valósult meg.

1749-ben a templom mellé Fellner egy plébániaházat is felépített, barokk stílusban.

Kúria

A levéltári kutatások jelenlegi állása szerint a Kúria pontos építési idejét és funkcióját egyelőre nem tudjuk. Az épület jellege alapján datáljuk építését a 18. század második felére. Feltételezhető, hogy a Mária Terézia rendelete alapján kialakított postakocsi hálózat egyik

állomása lehetett. Az épület 1850 és 1861 között a járási hivatalnak adott otthont, de itt kap helyet 1867-ig egy huszárszázad is. Az 1867-es klasszicista stílusú átalakítást követően lett a községháza épülete. Jelenleg közösségi térként működik.

Tájház

Az Öreg utcán (ma Kossuth Lajos utca) található a paraszti élet építészetét és tárgyi emlékeit hűen bemutató tájház. A nádfedeles, 1786-ban épült házikó a kilencvenes évek elejéig lakott volt. 1996-ban egy parasztházból újjátották fel, majd 2007-ben kibővítették. Ez a közösségi színtér információt nyújt a vidék és a falu múltjáról az idelátogató érdeklődők számára, valamint hagyományőrző rendezvények lebonyolításának is teret ad, mint például a 2007-es szüreti kiállítás és mulatság. Tájház megtekintésével a látogatók megismerkedhetnek a régi paraszti életmóddal.

Helyi művi értékek

Református templom

A református egyházközség első templomának alapkövét 1746 május 18-án rakta le Nagy János lelkész esperes. Az 1763-as komáromi földrengés azonban megrongálta az épületet. A mai templomot 1869 advent negyedik vasárnapján szentelték fel. A Dunántúl második legnagyobb református temploma, befogadóképessége 1200 fő. Orgonája 1872-ben épült, 18 regiszteres,, 918 síppal.

Első és második világháborús emlékművek

A református templom kertjében található az első és a második világháborús emlékmű.

Kocs- Mocsai vízfolyás felett téglaboltozott híd

Téglaboltozatos híd téglapárkányokkal, melyeket tardosi vöröskő tömbkövek zárnak le. Felújítása 2014-ben történt meg.

Helyi utcafépi védelem

Helyi védelem alatt álló utcafépek:

Arany János utca Dadi úttól Kis utcáig tartó szakasza

Kis utca Arany János utcától Temető utcáig tartó szakasza

Kossuth Lajos utca Arany János utcától Budai útig tartó szakasza

Helyi művi értékekre javaslat

Kocsi Múzeum

Kocs község nevezetessége a helyi bognárok több újításának köszönhetően a kocsi kocsi, mely a 15. századtól kezdve terjed el Európában. A jármű középkori viszonylatban rendkívül gyorsnak és kényelmesnek számított, ami

kedvezett az elterjedésének. A jármű kocsi szekérként, majd kocsiként vált ismertté. A kocsi népszerűségének köszönhetően a szó beépült szinte valamennyi európai nyelvbe. Ennek a találmánynak állít emléket a Kocsi Múzeum, valamint a július közepén évente megrendezésre kerülő Nemzetközi Kocsitoló Fesztivál.

Kocsi Csergő Bálint Emlékpark

A templommal szemben Kocsi Csergő Bálint és gályarabságra ítélt többi lelkész emlékére kialakított emlékpark nyújt lehetőséget az elmélkedésre és tiszteletadásra.

Régészeti lelőhelyek

Kocs község területén régészeti lelőhelyek nagyrészt a külterületi részeken találhatóak, de a belterületen is megtalálható. Nagy kiterjedésűek, a pontos méretük nem ismert, ezért a környezetükben is régészeti leletek feltárása várható. Ezért a környezetük is régészeti értékű területnek számít.

Általános tájékoztatás

A régészeti-, és a műemléki ingatlanokon, illetve műemléki környezetben tervezett építési tevékenységgel kapcsolatban örökségvédelmi hatósággal egyeztetni szükséges.

Források:

<http://www.mocsaiblebania.hu/templom.html>

<http://www.kemertektar.hu/hu/ertekek>

http://www.minalunk.hu/oroszlany/index.phpn=5&tartalom_id=17431&area=530

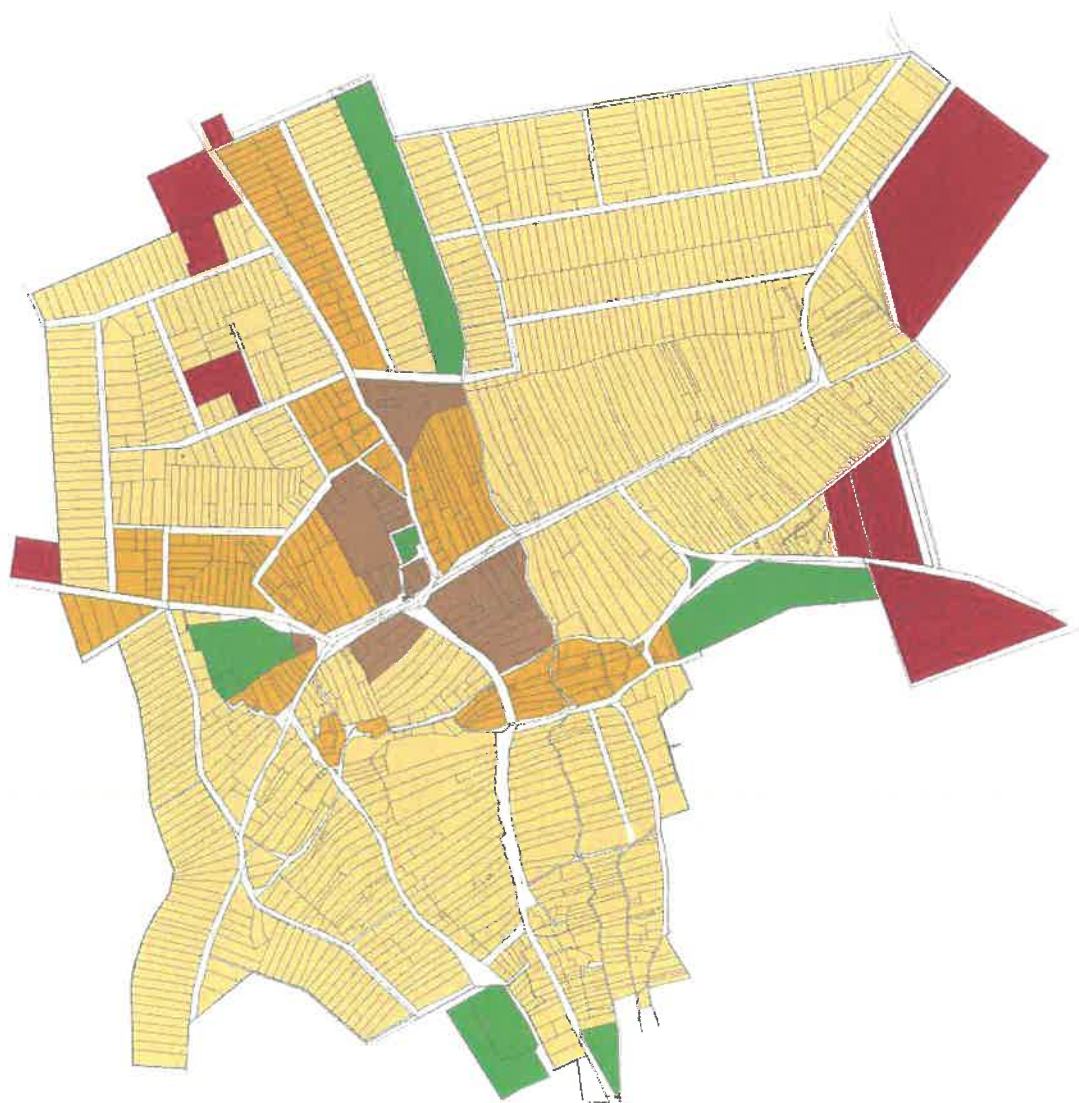
<http://www.kocsimuzeum.hu/kocsi-tortenete/>

www.tata.hu/system/files/sszesített%20értékleltár.doc

https://hu.wikipedia.org/wiki/Kocsi#A_kocsi_horg.C3.A1sz_t.C3.B3

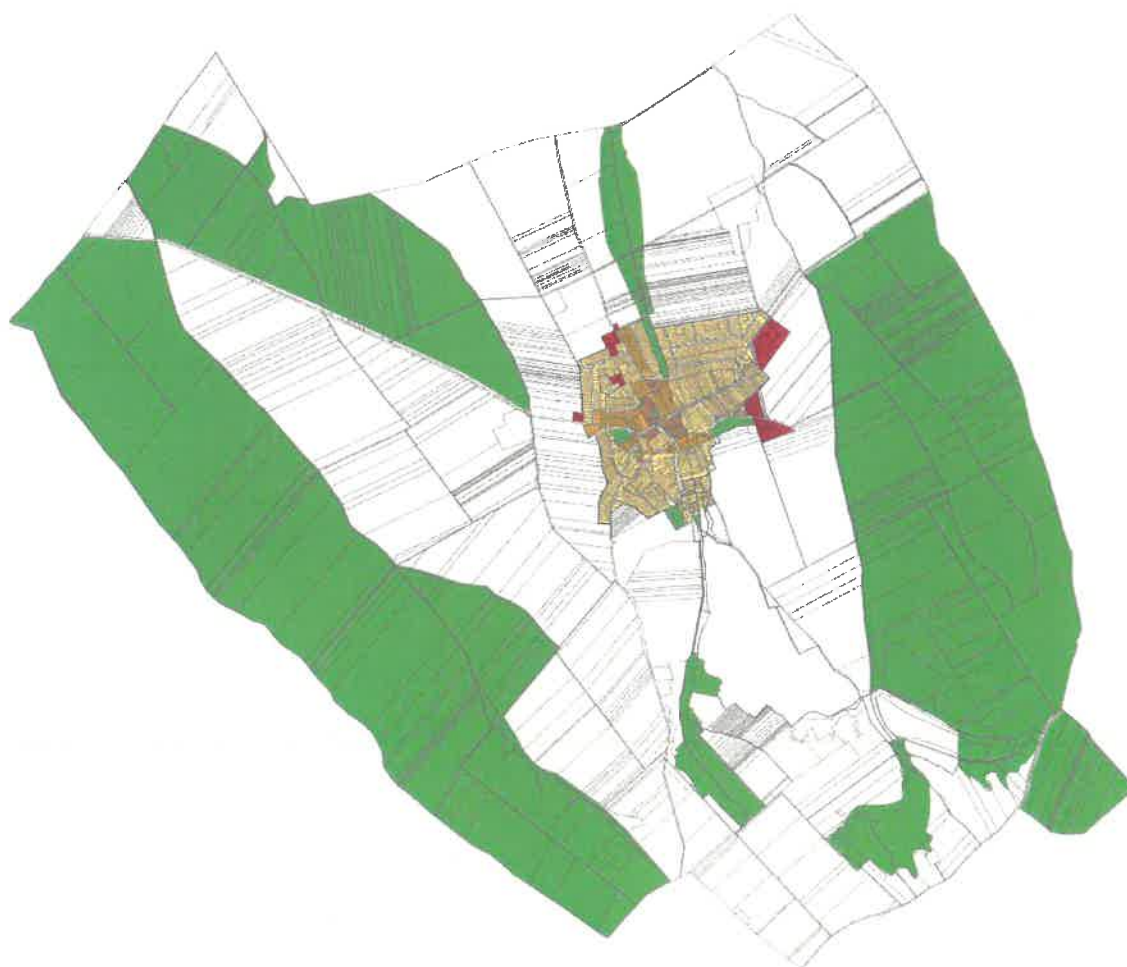
<http://www.muemlekem.hu/muemlek?id=6302>

**TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ
KARAKTEREK LEHATÁROLÁSA
BELTERÜLETEN**

	FALUSIAS KARAKTER		GAZDASÁGI KARAKTER
	FALUSIAS KERTVÁROSI KARAKTER		TÁJKÉPVÉDELMI KARAKTER
	TELEPÜLÉS KÖZPONTI KARAKTER		MEZŐGAZDASÁGI KARAKTER

**TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ
KARAKTEREK LEHATÁROLÁSA
KÜLTERÜLETEN**

	FALUSIAS KARAKTER		GAZDASÁGI KARAKTER
	FALUSIAS KERTVÁROSI KARAKTER		TÁJKÉPVÉDELMI KARAKTER
	TELEPÜLÉS KÖZPONTI KARAKTER		MEZŐGAZDASÁGI KARAKTER